

LATGALES CIEMU NOSAUKUMU RAKSTĪBA

Latvijā vēsturiski ir izveidojušās divas rakstu tradīcijas: latviešu literārā jeb kopnacionālā valoda un latgaliešu rakstu valoda (īsāk — latgaliešu valoda) kā reģionāls latviešu valodas paveids.

Latgaliešu rakstība radusies pēc latviešu etniskās teritorijas administratīvas sadalīšanas un novadu nošķirtības padziļināšanās. 17. gs. sākumā Latvijas austrumu daļa jeb tagadējā Latgale paliek Polijas, bet Vidzeme nonāk Zviedrijas pakļautībā. 1772. gadā Latgale tiek iekļauta Krievijas impērijas sastāvā, piedzīvojot stiprāku slavizāciju nekā pārējie Latvijas novadi. Pēc poļu sacelšanās 1863. gadā pastiprinās vēršanās pret visu polisko, līdz ar to arī latgalisko. Vairākus gadu desmitus (1865–1904) Latgales latviešiem ir liegta latīņu druka. 20. gs. sākumā Latgales atmodai raksturīgas tautas aktivitātes kultūras, saimniecības, politikas jomā. 1917. gadā Latgales sabiedriskie darbinieki Rēzeknes kongresā pieņem lēmumu par novada atkalapvienošanu ar citiem Latvijas novadiem. Tautieši garantē tiesības lietot vietējo valodu. Latgaliešu rakstu valodā top bagātīgs literatūras klāsts. Padomju laikā latgaliešu valodas lietojums tiek ierobežots, tomēr latgaliešu rakstu tradīcija turpinās trimdā (Vācijā, ASV, Kanādā, Zviedrijā). Pēc Latvijas neatkarības atgūšanas interese par Latgali pieaug, latgaliešu rakstu valodā iznāk periodika, daiļliteratūra, kultūrvēsturiski pētījumi. Latgaliešu valodu ikdienas saziņā lieto ap 150 000 – 200 000 cilvēku¹.

Mūsdienās Latgale ietver Balvu, Ludzas, Rēzeknes, Preiļu, Krāslavas rajonu un Daugavpils rajona Daugavas labā krasta daļu (8. att.). Vēsturiskā Latgales robeža iesniedzas arī Alūksnes, Madonas un Jēkabpils rajonā; šīs teritorijas saistība ar Latgali atspoguļojas toponīmikā.

8. att.

Latvijas novadi 1939. gadā un pašreizējās rajonu robežas²

¹ Latgales Pētniecības institūta mājas lapa, <http://dau.lv/ld/latgale.html>, 06.05.2006.

² Latvijas Republikas Satversmē noteikts, ka „valsts teritoriju starptautiskos līgumos noteiktās robežās sastāda Vidzeme, Latgale, Kurzeme un Zemgale” (3. pants, spēkā kopš 1922. gada). Nosacīti ievērojot vēsturisko dalījumu, bet saglabājot pašreizējās rajonu robežas, reģionālās attīstības plānošanai, koordinācijai un pašvaldību sadarbības nodrošināšanai Latvijā 2002. gadā tika izveidoti pieci plānošanas reģioni — četri ar vēsturiskajiem novadu nosaukumiem: Kurzemes, Latgales, Vidzemes un Zemgales reģions, un piektais — Rīgas plānošanas reģions (LR likums „Reģionālās attīstības likums”, 21.03.2002., 5. pants). Latgales reģionā ietilpst Balvu, Rēzeknes, Ludzas, Preiļu, Krāslavas un Daugavpils rajons, bet reģiona robežas diemžēl nesakrīt ar kādreizējām kultūrvēsturiskā novada robežām. Tāpat ir arī ar citiem Latvijas reģioniem.

Latgaliešu valoda, kas Latgalē faktiski pilda reģionālās valodas funkcijas, ir nozīmīga tautas garīgās kultūras vērtība, tās aizsardzība un kopšana ir reāls ieguldījums Latvijas un, plašāk, Eiropas kultūras daudzveidības saglabāšanā.

1999. gadā pieņemtā LR Valsts valodas likuma 3. pantā lasāms: „*Valsts nodrošina latgaliešu rakstu valodas kā vēsturiska latviešu valodas paveida saglabāšanu, aizsardzību un attīstību.*” Teiktais attiecas arī uz vietvārdiem. Jau 1993. gada 29. martā Ministru Padomes Vietvārdu komisijas Latgales apakškomisija lemj: „*Latgales vietvārdos arī oficiālā lietojumā vārda celmu (priedēkli, sakni, piedēkli) atstāt nemainītu, pielāgojot latviešu literārās valodas sistēmai vien vārda galotni, t. i., saglabāt toponīmu iespējami tuvu tautas vietējai izrunai, kā tas tiek darīts, piemēram, ar vietvārdiem Rancāni, Meikšāni (ne Rencēni, Mīkšēni), Strodi (ne Stradi), Aišpūri (ne Aizpurvi).*”¹ Tātad latgaliskie nosaukumi nav jāpārceļ latviešu literārās valodas skaņu sastāvā (kas bieži nemaz nav iespējams vai nav pieļaujams neskaidrās vārda etimoloģijas dēļ), tomēr tie ir jāpielāgo latviešu literārās valodas gramatiskajai sistēmai.

Gatavojot LR Satelītkarti, ar minēto lēmumu tika iepazīstināti Latgales pašvaldību darbinieki, kartē rakstāmie nosaukumi vairākkārt apspriesti, un jau Satelītkartes 1. izdevumā daudzi vietvārdi rakstīti „*iespējami tuvu tautas vietējai izrunai*”.

1999. gadā pašvaldības ciemu nosaukumus sāk apstiprināt ar oficiāliem lēmumiem. Dažādu iemeslu (lietojuma ieraduma, paviršības, nezināšanas) dēļ Latgalē par oficiāliem tiek apstiprināti daudzi kļūdaini nosaukumi. Savukārt 2002. gada 27. augustā izdotie MK „Adresācijas noteikumi” paredz oficiālajā informācijā un visās valsts informācijas sistēmās un reģistros izmantot Adrešu reģistrā norādīto adresi (nosakot kārtību, kā labojami kļūdaini nosaukumi). Tas rada jaunas problēmas karšu veidotājiem, jo oficiālu, kaut arī kļūdainu nosaukumu ignorēt nedrīkst, bet nosaukuma precizēšana un labošana dokumentos ir ilgstošs process.

Ir vairāki problemātiski Latgales vietvārdu pieraksta jautājumi, kuri šeit īsumā aplūkoti.

Iekšēju pretestību Latgales vietvārdu lietotājos nereti izraisa viegli „tulkojamo” nosaukumu locīšana ar latviešu literārās valodas galotnēm. Salīdzināsim:

	Latgaliski	Latviešu literārajā valodā
N. kas?	<i>Muoli, Pūdņiki</i>	<i>Moli, Pūdņiki</i>
D. kam?	<i>Muolīm, Pūdņikim</i>	<i>Moliem, Pūdņikiem</i>
L. kur?	<i>Muolūs, Pūdņikūs</i>	<i>Molos, Pūdņikos</i>

Šī iemesla dēļ starp oficiāli apstiprinātajiem nosaukumiem sastopami daudzi „hibrīdi” (*Lītaunieki, Locinieki*) un pat nosaukumi ar latgaliskām galotnēm (*Sēneitis, Žagatnis*²). Vietvārdus ar izskaņām *-nīki, -neica, -īši, -eņi* pašvaldību darbinieki labprātāk literarizē nekā patur vietējo izlokšņu formā. Tā *Ratnīki* kļūst par *Ratniekiem*, *Akmineica* par *Akmenīcu* (pārveidota ne tikai izskaņa), *Aizupīši* par *Aizupiešiem*, *Kuseņi* par *Kusiņiem*. Reizēm izskaņas *-eņi* vai *-iņi* lietojums nav stabils arī pašu vietējo iedzīvotāju runā (*Peipiņi // Peipeņi*).

Dažkārt neskaidrības rada latgaliešu izskaņa *-īši* (atbilst latviešu literārās valodas izskaņai *-ieši*), jo tā sakrīt ar pamazināmās formas izskaņu *-īši* latviešu literārajā valodā (latgaliski attiecīgo formu veido ar *-eiši*), piem.:

¹ MP Vietvārdu komisijas Latgales apakškomisijas lēmums „Par Latgales vietvārdu rakstību latviešu literārajā valodā”. — 29.03.1993.

² Pašvaldībā apstiprinātā nosaukuma pieraksta forma ir pareiza latgaliešu rakstu valodā, tomēr tā neiekļaujas latviešu literārās valodas sistēmā.

latg. *Kaļvīši* = latv. *Kalvieši*, bet latg. *Kaļveiši* = latv. *Kalvīši*,
 latg. *Pundurīši* = latv. *Pundurieši*, bet latg. *Pundureiši* = latv. *Pundurīši*.

Apzināti vai neapzināti sajaucot abas sistēmas, vietu nosaukumi nezinātāju var maldināt, jo vairs nepilda savu pamatfunkciju — neatvieglo orientāciju apvidū, turklāt kļūst nederīgi zinātniskiem pētījumiem (arī tāpēc ir ļoti svarīgi vietas nosaukumu pierakstīt adekvātā vietējo iedzīvotāju lietotā formā).

Vietvārdu oficiālās formas izvēli bieži ietekmē to saikne ar uzvārdiem. Ja uzvārdā ir saglabājusies latgaliskā forma — *Babris*, *Laizāns*, *Locs* [uo], *Seilis*, *Strods* [o], *Vovers* [uo], *Trūps*, *Zeimulis*, *Zvīdrs* —, vietvārdi parasti netiek grozīti. Ja kļūdas vai neprecizitātes ir iesakņojušās jau uzvārdos, apdzīvoto vietu nosaukumos tās labot ir visai grūti. Salīdzināsim:

Uzvārds	Apdzīvotās vietas nosaukums	Uzvārds	Apdzīvotās vietas nosaukums
<i>Celitāns</i>	<i>Celeitāni</i>	<i>Kudiņš</i>	<i>Kūdeņi</i>
<i>Čerpinskis</i>	<i>Cierpinski</i>	<i>Spila</i>	<i>Speilukolns</i>
<i>Grizāns</i>	<i>Grīzāni</i>	<i>Stalīdzāns</i>	<i>Staleidzāni</i>
<i>Kalvišs</i>	<i>Kaļvi</i> , <i>Kaļveiši</i> vai <i>Kaļvīši</i>	<i>Stivriņš</i>	<i>Stiuraiņi</i> [yu]

Daži nosaukumi, uzrakstīti vietējās izrunas formā, latviešu literārajā valodā var radīt nevajadzīgus pārpratumus, piem.:

latgaliešu *Brīži* latviešu literārajā valodā ir *Brieži*, nevis *Brīži*;
 latg. *Mežarejas* — latv. *Mežarijas*, nevis *Mežarejas*;
 latg. *Pūļu Gorbuni* — latv. *Poļu Gorbuni*, nevis *Pūļu Gorbuni*;
 latg. *Steigas* — latv. *Sīgas*, nevis *Steigas*.

Šādos gadījumos vārda nozīme kļūst skaidra vienīgi no nosaukuma latgaliskās formas, kas vārdnīcā dota blakus latgaliešu rakstu valodā arī tad, ja abu nosaukumu rakstība sakrīt (piem., *Brīži*, latg. *Brīži*).

Laikā kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas Latgales ciemu nosaukumu sakārtošanā jau izdarīts daudz, izlabots liels skaits kļūdu, veikti citi precizējumi. Tomēr netrūkst arī kļūdainu oficiāli apstiprinātu nosaukumu, kas vēl jālabo. Jāpiebilst, ka precīzi literarizēti Latgales apdzīvoto vietu nosaukumi nav jāuzskata par kļūdainiem (kaut tad tie vairs neatbilst minētajam 1993. gada Vietvārdu komisijas lēmumam). Pašlaik LĢIA karšu veidotāji līdzās oficiālajam nosaukumam, ja tas atšķiras no vietējo iedzīvotāju lietotā, kartēs pēc iespējas rāda arī vietējai izrunai atbilstošo nosaukumu, piem., *Pogas* (*Pūgas*), *Stivriņi* (*Stiuraiņi*).

Tā kā nosaukuma oriģinālforma ir neaizstājama tās literarizētā vai literārajai valodai pielāgotā varianta noteikšanai, Latgales rajonu ciemu saraksti ir papildināti ar nosaukumiem latgaliešu rakstu valodā.

Saskaņā ar Valsts valodas likuma 3. pantu kartēs (arī uz ceļa rādītājiem, izkārtnēs) līdzās pamatnosaukumam ir iespējams rādīt nosaukumu latgaliešu rakstu valodā (līdzīgi kā nosaukumus lībiešu valodā Lībiešu krasta (*Līvōd rānda*) teritorijā).

Piezīmes par latgaliešu rakstu valodas fonētiku un gramatiku

Latgaliešu rakstu valodas fonoloģiskās sistēmas pamatā ir Jasmuižas, Vārkavas, Vidsmuižas, Viļānu, Sakstagala, Ozolaines, Makašānu, Dricānu, Gaigalavas, Nautrānu, Bērzpils un Tilžas izlokšnes fonoloģiskā sistēma, kas vislabāk saglabājusi latgaļu cilts valodai raksturīgās fonoloģijas pazīmes. Latgaliešu rakstu valodas gramatika atbilst lielākās daļas Dienvidlatgales un Viduslatgales izlokšņu gramatiskajai sistēmai¹.

Latgaliešu rakstu valodas alfabētā ir 35 burti: *a, ā, b, c, č, d, e, ē, f, g, ģ, h, i, j, ī, k, ķ, l, ļ, m, n, ņ, o, ō, p, r, s, š, t, u, ū, v, z, ž*.

Atšķirībā no latviešu literārās valodas, tajā ir arī cietais *i* (*y*) un garais *o* (*ō*).

Ciets *i* tiek runāts tādos nosaukumos kā *Cybla*, *Vyrzys*, arī divskanī *iu*: *Bryuveri*, *Styuraiņi*, *Myurinīki*. Poļu un krievu rakstības iespaidā divskaņa *iu* vietā ieviesušos *-iv-* dažviet jau ir izdevies izlabot, jo patlaban oficiāli rakstām *Iudri*, *Čiučiši*, *Spriudi* (iespējams, šie precizējumi ar laiku sekmēs arī uzvārdu pareizrakstības sakārtošanu). Divskani *uo* diezgan ilgu laiku (kopš 1929. gada) apzīmēja ar *ō* (rakstot, piem., *mōsa*), bet, sākot ar 20. gs. 90. gadiem, to raksta ar diviem burtiem — *uo* (piem., *muosa*, un tāpat tiek darīts arī vietu nosaukumos latgaliešu rakstu valodā, piem., *Bruoki*, *Luoči*, *Stykuoni*).

Latgaliešu rakstu valodā burti *e* un *ē* apzīmē divējādas skaņas: šauru *e*, *ē* un platu (jeb „mīkstu“) *e*, *ē*, ko izrunā citādi nekā latviešu literārās valodas platos patskaņus [e], [ē]. Platais, mīkstais *e*, *ē* skan kā [ia] vai [iā], runāts kopā (*zeme* [ziamia]), tas dzirdams tādos ciemu nosaukumos kā *Zemīsgols*, *Zezjuļova*, *Mērdzine*, tāpat daudzu vārdu galotnē: *Naluobne*, *Ondrupine*, *Radopole*, *Viertyukšne*. Latgaliešu rakstībā šiem specifiskajiem patskaņiem sava apzīmējuma nav, tāpēc tie tiek apzīmēti ar parastu *e*, *ē* arī vietvārdos (*Malnuo Zeme*). Latgales vietvārdu pierakstītājiem grūtības sagādā arī vārda beigu *-la* un *-le*, tāpat *-ņa* un *-ne* rakstība, jo izrunā praktiski neatšķiras, piem., ciemu nosaukumu *Vidņa* un *Naluobne* beidzamās zilbes.

Agrākajā latgaliešu rakstībā ar burtu *ē* apzīmēja arī divskani *ie*. Turklāt latgaliešu divskanīm *ie* latviešu literārajā valodā var atbilst gan *ē* (*bierzeņš* ‘bērziņš’, *viejs* ‘vējš’), gan *i* savienojumā ar *r* (*bierzs* ‘birzs’, *zierni* ‘zirņi’). Salīdzināsim:

Nosaukums latgaliski	Vietējai izrunai tuvinātais un latviešu literārās valodas normām atbilstošais pamatnosaukums
<i>ie</i> , kas atbilst latviešu literārās valodas <i>ē</i>	
<i>Bieči, Bieki, Biešuons, Erieli, Ierzeļova, Kaupieri, Kazieri, Vierdeni, Vieršukolns</i>	<i>Bieči, Bieķi, Biešons, Erieli, Ierzeļova, Kaupieri, Kazieri, Vierdeņi, Vieršukolns</i>
<i>-ier-</i> , kas atbilst latviešu literārās valodas <i>-ir-</i>	
<i>Bieržgaļš, Cierpinski, Cierpīne, Ciertums, Dzierkali, Nierza, Škierškāni, Škierbinīki, Nūmierne, Piertnīki, Viertyukšne, Zviergzdine, Zviergža</i>	<i>Bieržgaļš (-lis), Cierpinski, Cierpīne, Ciertums, Dzierkaļi, Nierza, Škierškāni, Škierbinīki, Nūmierne, Piertnīki, Viertiukšne, Zviergzdine, Zviergža</i>

Latgaliešu rakstu valodas ortogrāfijas nepilnības ir veicinājušās vairāku neprecīzu formu ieviešanos ciemu nosaukumu rakstībā, piem., rakstīts *Kozubērži* (kur jābūt *Kozubierži*), *Zvērgža* (jābūt *Zviergža*).

¹ Latgalīšu literāruos volūdys pareizraksteibys nūteikumi // Tāvu zemes kalendars 1997. — Rēzekne, 1996. — 281.–297. lpp.; Cibuļs J., Leikuma L. Vasals! Latgaliešu valodas mācība. — Rīga, 2003. — 6. lpp.

Latgaliešu rakstu valodā patskanis *o* ir viens no visbiežāk lietotajiem īsajiem patskaņiem, kamēr latviešu literārajā valodā tas sastopams tikai aizguvumos. Turklāt latviešu literārajā valodā patskaņus *o*, *ō* un divskani *uo* raksta vienādi — ar burtu *o* (*horizonts, opera, ozols*). Latgales ciemu nosaukumos bieži sastopams gan *o*, gan *uo*, piem., *Kromoni* [o, uo], latg. *Kromuoni*; *Vorkova* [uo, o], latg. *Vuorkova*. Rakstot latviešu literārajā valodā, abas skaņas grafiski tiek vienādotas, vārdam zaudējot etimoloģisko skaidrību (piem., vietas nosaukums *Kuotāni* tiek rakstīts un lasīts kā *Kotāni*, zaudējot sakaru ar sugas vārdu *kuots* ‘kāts’).

Dažās Rietumlatgales izloksnēs garais patskanis *ō* sastopams citur Latgalē lietotā divskaņa *uo* vietā, piem., Līvānu apkaimē saka nevis *muote, muosa*, bet *mōte, mōsa*. Raksturīgākos gadījumos garais *o* rādīts arī vārdnīcā, piem., Līvānu novada Turku pagastā *Kōršinīki, Ōrsmīnīki, Vylkōji, Vuškōrnīki*, ar norādi „izloksnē” (latgaliešu rakstu valodā būtu *Kuoršinīki, Uorsminīki, Vylkuoji, Vuškuornīki*), Jersikas pagastā *Grōveri* (latgaliešu rakstu valodā būtu *Gruoveri*). Apvidos, kur vietējie iedzīvotāji lieto gan *ō*, gan *uo* (Rožupes pag. vidusdaļā), priekšroka dota latgaliešu rakstu valodas formām — *Muktupuovuli, Stepuoris, Uožkaļnīši*.

Rietumlatgales izloksnēs vietumis lieto divskani *eu* latgaliešu rakstu valodas *iu* vai *yu* vietā, piem., *keuļs, deukle* (*kiuļs, dyukle* vietā). Arī šī īpatnība atspoguļota vietvārdos, piem., Rožupes pagastā ir *Ceukausis, Keukas, Skreuzmaņi*¹. Apvidos, kur izloksnes jau sajaukušās vai ciemi atrodas izlokšņu robežjoslā, priekšroka dota latgaliešu rakstu valodas divskaņiem *iu* vai *yu*: *Kiulinīki*, nevis *Keulinīki* (Rožupes pag.), vai arī rādītas abas formas: latg. *Bryuveri*, izloksnē *Breuveri*, latg. *Styuriški*, izloksnē *Steuriški* (Jersikas pag.).

Latgaliešu rakstu valodā mīkstie līdzskaņi ir *l, ņ, ķ, ģ*, tomēr rakstības vēsturiskās tradīcijas dēļ patskaņu *i, ī, e, ē* vai divskaņu *ei, ie, iu* priekšā līdzskaņu mīkstināšana netiek apzīmēta. Šāda rakstība nezinātāju var maldināt, jo nominatīvs tad ir vienāds, piem., vietu nosaukumiem *Degli* un *Cakuli*. Starpība parādās citos locījumos: akuzatīvā — *Degļus, Cakulus*, lokatīvā — *Degļūs, Cakulūs*. Pārpratumu novēršanai aiz latgaliskajiem nosaukumiem, kas beidzas ar *-li, -ni, -ki, -gi*, vārdnīcā rādīta arī to lokatīva forma, kas bieži lietojama, norādot, kur kas dzīvo, piem.:

Borbaļi , latg. Buorbali (-ļūs),	Aizsili , latg. Aizsyli (-lūs),
Raģeļi , latg. Rageli (-ļūs),	Virbuli , latg. Vyrbuli (-lūs),
Andīni , latg. Andeni (-ņūs),	Andžāni , latg. Andžāni (-nūs),
Naiņi , latg. Naini (-ņūs),	Vucini , latg. Vucyni (-nūs),
Bieķi , latg. Bieki (-ķūs),	Buki , latg. Buki (-kūs),
Ģerķi , latg. Gerki (-ķūs),	Viški , latg. Vyški (-kūs),
Meņģi , latg. Meņgi (-ģūs),	Kostigi , latg. Kostygi (-gūs),
Sprūģi , latg. Sprūgi (-ģūs),	Peirāgi , latg. Peirāgi (-gūs).

Latgalē bieži sastopami ciemu nosaukumi ar noteiktajām galotnēm, piem., *Plotī, Opolī, Soldonī, Pūriskī, Raibī, Sļapnī*². Daudz šādu nosaukumu veidojies, asimilējot slāviskos vietvārdus ar galotni *-ije*: *Borovije — Baravī, Čornije — Čornī, Gornije — Gornī* utt. (tāpat *Lesnī, Cecerskī, Danskī, Kaunackī, Litovskī, Mišenskī, Navinskī, Ostrovskī, Pavlovskī, Ploskī*,

¹ Atbilstoši Valsts valodas centra Vietvārdu komisijas Latgales apakškomisijas lēmumiem par Latgales vietvārdu rakstību: „Mikrotoponīmi rakstāmi atbilstoši vietējo iedzīvotāju izrunai arī tad, ja tie vokālisma vai konsonantisma ziņā atšķiras no latgaliešu literārās rakstības tradīcijām (*Deukļupe, Seunu purvs, Skreuzmaņi*).” Sk. 1996. gada 20. novembra apspriedes materiālus, 7. punktu.

² Atbilst citur Latvijā lietotajiem ciemu nosaukumiem ar galotni *-ie* (kā *Zaļie* Tukuma raj. Džūkstes pag.), bet tādi ārpus Latgales sastopami ļoti reti.

Plotnickī, Rogovskī, Smoļskī, Zemskī, Rjabī). Arī šādi nosaukumi lietotājam var sagādāt grūtības, tāpēc sk. to locīšanas salīdzinājumu:

Latgaliski			Latviešu literārajā valodā		
N. <i>kas?</i>	<i>Opolī</i>	<i>Baravī</i>	N. <i>kas?</i>	<i>Opolie</i>	<i>Baravie</i>
G. <i>kuo?</i>	<i>Opolūs</i>	<i>Baravūs</i>	G. <i>kā?</i>	<i>Opolo</i> [o, o, uo]	<i>Baravo</i>
D. <i>kam?</i>	<i>Opolajim</i>	<i>Baravajim // Baravīm</i>	D. <i>kam?</i>	<i>Opolajiem</i>	<i>Baravajiem</i>
A. <i>kū?</i>	<i>Opolūs</i>	<i>Baravūs</i>	A. <i>ko?</i>	<i>Opolos</i> [o, o, uo]	<i>Baravos</i>
I. <i>ar kū?</i>	<i>ar Opolajim</i>	<i>ar Baravajim // Baravīm</i>	I. <i>ar ko?</i>	<i>ar Opolajiem</i>	<i>ar Baravajiem</i>
L. <i>kur?</i>	<i>Opolajūs</i>	<i>Baravajūs // Baravūs</i>	L. <i>kur?</i>	<i>Opolajos</i> [o, o, uo]	<i>Baravajos</i>

Sīkāk par latgaliešu rakstu valodu sk.:

Cibuļš J., Leikuma L. Vasals! Latgaliešu valodas mācība. — [Rīga]: N. I. M. S., 2003.

Latgalīšu literāruos volūdys pareizraksteibys nūteikumi / Pareizraksteibys komisejis prīkšsādātuojs O. Breidaks, lūcekli: J. Cybuļskis, J. Elksnis, L. Leikuma, A. Rancāne, B. Reidzāne, A. Sarkanis, A. Stafecka, V. Valeinis, A. Vulāne // Tāvu zemes kalendars 1997. — Rēzekne: Latgales kultūras centra izdevniecība, 1996. — 281.–287. lpp.

Latgalīšu volūdys nūsacejumi. Projekts / Ortografejis komisejis prīkšsādātuoja A. Stafecka, lūcekli: E. Cakuls, V. Dundure, J. Elksnis, S. Kalvāne, L. Leikuma, A. Rancāne, A. Sarkanis, I. Sperga, A. Vulāne, I. Zaiceva // Nomaļes identitātei. Rakstu krājums par Latgales kultūru, literatūru, folkloru.. / Sast. I. Paklone. — Rīga: Madris, 2005. — 55.–63. lpp.

Leikuma L. Latgalīšu volūda 1. Intensīvā mācību kursa materiāli. — Sanktpēterburga: Sanktpēterburgas Valsts universitāte, 2003.

Materiālu sagatavojusi Otilija Kovaļevska, rediģējusi Lidiya Leikuma.